

Portrét vojaka

Rok 2020 bol bohatý na mimoriadne zaujímavé prírastky do zbierok historického fondu múzea. K najpodmanivejším prináležia artefakty získané od Márie Žilíkovej Herodekovej darom i prostredníctvom vypracovaného projektu akvizície. Dominantnou súčasťou akvizície sú textilie rôzneho charakteru z konca 19. storočia a začiatku 20. storočia, vrátane dámskych odevov, odevných súčastí a doplnkov – golieri, ozdobné čipky, rukavice, celá kolekcia dámskych i pánskych klobúkov, pánske kravaty, topánky dámske i detské – pôvodne z Prievidze. Zriedkavým prírastkom sú sto- až stopäťdesiatročné súčasti dámskej spodnej bielizne – podprsenky, korzet, podväzkový pás i pančuchy a tiež dvojce šité dámske plavky. V akvizičnom balíku sú aj bytové a liturgické textilie. Iný charakter má netradične spracovaný drevený kríž.

Najpôsobivejšie sú svadobné doplnky novomanželov v ozdobenej škatuľke – nevestin venček so závojom, ženíchov motýlik, dve svadobné pierka – jedno z rovnakého materiálu ako venček, druhé zladené s motýlikom, a zlatá obrúčka. Tá sa však svojho svadobného dňa nedočkala, a hoci bola venovaná neveste, nebola súčasťou jej sobáša. Svadobné doplnky zdobili starých rodičov poslednej majiteľky v roku 1922 počas sobáša, kde si vymenili iné prstene. Na tomto je iný údaj, rok 1914 a meno Géza. Ostal mladej žene ako smutná pamiatka na snúbenca, ktorý v roku vyrytom na šperku, v roku, keď sa zasnúbil, musel odísť do *Veľkej vojny*. Viac sa nevrátil, a tak sa po dlhých ôsmich rokoch stala manželkou iného muža. Zlatý snubný prsteň s nápisom GÉZA 1914 však nebol jedinou spomienkou nevesty na *verenca* Gejzu Šušíka z Prievidze. Spolu s obrúčkou až do smrti opatrovala aj jeho portrét. Za starým obrazom po rokoch objavila jej vnučka kolorovanú domaľovanú fotografiu na kartóne. Predstavuje mladého muža s veselým pohľadom a figliarskymi fúzikmi, narukovaného do prvej svetovej vojny. Oblečený bol v uniforme 26. pešieho pluku rakúsko-uhorskej armády, čiernej farby so zlatými gombíkmi, červenými detailmi, nad chlopňou vrecka vojnový kríž na červeno-žltej stuhe. Podľa troch hviezd na golieri šlo o čatára. Na pevnej čiapke so šiltom žiaril odznak FJI (František Jozef I. z nemeckého Franz Joseph I.), aký sa používal v *Predlitavsku*, uhorské pluky mali opačný sled písmen IFJ (z maďarského I. Ferenc József).

Gejza Šušík z Prievidze (foto: Mária Herodeková)

Realistický portrét, vytvorený kombinovanou technikou fotografie s maľbou, rámuje striedmo dekorovaná sivá pasparta. Fotku Gézu pravdepodobne koloroval nevestin brat Ambruš Cziglényi. Len podobizeň, meno na škatuľke, obrúčka a zármutok zostali po Gejzovi Šušíkovi snúbenici, on už z vojny neprišiel. Vraj už nikdy nikto o ňom nepočul, nevedno ani, kde zahynul.

Príbeh, akých bolo nielen v dobe prvej svetovej, ale v každej vojne mnoho. Mladý život stratený, ďalší poznačený. Portréty ukryté do tajných zákutí obydlia i srdca. Veď svet ide ďalej a žiť treba. Svet tých, ktorí prečkali. Gejza Šušík k nim nepatril. Po skončení vojny jeho tvár blízkym pripomínalo len vyobrazenie, ktoré vlni darovala múzeu vnučka jeho *oddanice*. Emócie, vyvolávané príbehom okolo obrazu nenavráteneho snúbenca, zachytila snáď sama darkyňa najlepšie krásnym vyjadrením: „Bolo by pekné, keby sa u vás zachoval ako svedectvo o ňom, že tu žil, miloval, bojoval a zomrel mladý a krásny s nenaplnenými túžbami...“

Spracovala: Mgr. Jaroslava Kupčoková
2021 © Hornonitrianske múzeum v Prievidzi